

ÄIDINKIELI ON AJATTELUN JA TUNTEIDEN KIELI

Lapsen oman kielen tukeminen varhaiskasvatuksessa

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi, AMK
Opinnäytetyö
Syksy 2006
Leena Vienonen

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

VIENONEN, LEENA: Äidin kieli on ajattelun ja tunteiden kieli.
Lapsen oman kielen tukeminen varhaiskasvatuksessa.

Sosionomi (AMK, sosiaalikasvattajan suuntautumisvaihtoehto)
Opinnäytetyö, 32 sivua ja 1 liite

Syksy 2006

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni koostuu toiminnallisesta ja kirjallisesta osuudesta. Toiminnallisena osuutena olen valmistanut kirjan BU- RA – TI – NO ja toteuttanut sen käytännössä lapsiryhmässä, johon on osallistunut neljä kuusivuotiaasta venäjänkielistä lasta. Kirjan tarkoituksena on antaa venäjää äidinkielenään käyttäville työntekijöille konkreettista pedagogista tukea heidän työhönsä. Lisäksi sen tavoitteena on kehittää työskentelytapa venäjän kielen tukemiseen Lahden päiväkodeissa oleville maahanmuuttajalapsille. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden keskimmäiseksi alueeksi on muodostunut siihen osallistuneiden lasten oman äidinkielen tukeminen, innostus ja rohkeus puhua omaa äidinkieltään sekä arvostus omaa kulttuuriin kohtaan.

Opinnäytetyöni kirjalliseen osuuteen kuuluva teoriatausta muodostaa viitekehityksen toteutukselle ja auttaa lukijaa ymmärtämään äidinkielen tukemisen tärkeyttä. Teoriatausta käsittelee monikulttuurisuutta, maahanmuuttajan sopeutumista suomalaisen kulttuuriin, äidinkielen tärkeyttä ihmiseen identiteetin rakentamisessa, lapsen kielen ja motoriikan kehitysvaiheita varhaiskasvatuksessa sekä etnisten työntekijöiden roolista päivähoidossa.

Kirjallisen osuuden lopussa kerron BU – RA – TI – NO ryhmän struktuurista sekä kirjan BU – RA – TI – NO toteutumisen vaiheet.

Opinnäytetyön pääpaino on BU – RA – TI – NO kirjassa. Kirja on Lahden päivähoidotoimistossa. Sitä voivat käyttää kaikki venäjän kielen työntekijät omassa työssään lasten kanssa.

AVAINSANAT: monikulttuurisuus, äidinkieli, maahanmuuttajalapsi päivähoidossa, kieliavustaja, BU – RA – TI - NO

Высшая профессиональная
школа г. Лахти
Социальная образовательная
Программа

ВИЕНОНЕН ЛЕЕНА: Родной язык - язык чувств и мыслей. Поддержка родного языка дошкольников в условиях двуязычия.

Специализация социологом (АМК)
Дипломная работа 32 страницы и 1 приложение

Осень 2006

РЕЗЮМЕ

Дипломная работа состоит из практической и теоретической частей. Целью практической части является издание книги БУ - РА - ТИ - НО а так же осуществление её содержания на практике с русскоговорящими детьми в подготовительной группе детского сада. Книга предназначена как конкретная педагогическая помощь для работников детских садов в их работе по развитию русского языка у дошкольников. Так же одна из целей практической части это разработка методики по развитию родного языка ребёнка в двуязычных детских садах. Важной частью дипломной работы оказалось развитие речи у детей принимавших участие в занятиях, развитие у них интереса к русскому языку, а так же уважение к своей культуре.

Теоретическая часть дипломной работы представляет собой основу для выполнения практической части, а так же помогает читателю глубже понять значение поддержки родного языка ребёнка. Теоретическая база работы содержит такие понятия как: многонациональная культура, возможности переселенцев освоиться в новой для них культуре, родной язык как основа идентитета человека, этапы развития речи и моторики ребёнка, так же роль и место этнических работников в финских детских садах.

В итоговой и заключительной части рассказано о практическом применении материала книги БУ - РА - ТИ - НО в детской группе и об этапах рождения книги.

Основной упор в работе сделан на книгу БУ - РА - ТИ - НО . Книга находится в городском отделе по детским садам г. Лахти и она в свободном пользовании для всех желающих.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: многонациональная культура, родной язык, ребёнок в двуязычном детском саду, этнические работники, БУ - РА - ТИ - НО

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	SUOMI MATKALLA MONIKULTTUURISUUTEEN	3
	2.1 Maahanmuuttopolitiikan periaatteet	3
	2.2 Suomi - monikulttuurinen yhteiskunta	4
	2.3 Integraatio – kaksiulotteinen kulttuurimuutos	4
	2.4 Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kulttuuriin	5
	2.5 Maahanmuuttajalapsi kulttuurimuutoksessa	
3	ÄIDINKIELEN ERITYIS ASEMA	6
	3.1 Äidinkielen sopeutuminen uuteen ympäristön	6
	3.2 Äidinkielen merkityksestä	8
4	KIELEN KEHITTYMINEN	10
	4.1 Kielen omaksumisen tärkeät etapit	10
	4.2 Kahden kielen rinnakkainen kehitys	12
5	LIIKUNTA JA KEHON TUNNISTAMINEN	13
	5.1 Liikunnan rooli lapsen kehittämisessä	13
	5.2 Motorisen valmiuden kehitysvaiheet	14
	5.3 Liikunta on yksi väline kielen oppimisessa	15
6	ETNISEN TYÖNTEKIJÄN ROOLI SUOMALAISESSA PÄIVÄHOIDOSSA	17
	6.1 Lapsen oman äidinkielen tukeminen päivähoitossa	17
	6.2 Kieliavustajat lapsen äidinkielen tukijoina	18
7	MIKÄ IHMEEN BU – RA – TI – NO?	19
	7.1 BU – RA – TI – NO:n toteutus lapsiryhmässä	21
	7.2 Näin valmistui BU – RA – TI – NO-kirja	23
8	POHDINTA	25

LUETTELO

28

LIITEET

LASTEN VANHEMPIEN LUPA

1 JOHDANTO

Tänä päivänä Suomessa ei ole harvinaista kohdata eri kulttuurista tulevaa lasta tai aikuista. Hän voi olla sinun työparisi, opiskelukaverisi, asiakas tai naapuri. Ulkomaiden kansalaisia on vuoden 2005 vaiheessa 108 300 henkilöä. Muita kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenään puhuvia on 133 200. Suurimmat vieraskielisten ryhmät ovat venäjänkieliset (37 300 henkiä), somalinkieliset (8 100 henkiä) ja arabiankieliset (6 600 henkiä). Lahden kaupungissa on asunut vuonna 2005 melkein 3 000 maahanmuuttajaa, heistä 1 500 entisen Neuvostoliiton alueelta. Äidinkielenä venäjää puhuvia lapsia on ollut melkein kaikissa Lahden päiväkodeissa.

Vuonna 2005 Suomessa on tullut käyttöön uusi valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma (VASU), jossa omana aiheenaan on eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen varhaiskasvatuksen järjestäminen. Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa sekä oman kulttuuripiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi.

Vuonna 2006 Lahden kaupungissa on valmistunut oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa korostetaan äidinkielen merkitystä identiteetin kehittymiselle. Vastuu äidinkielen kehitykselle on annettu perheille, mutta se ei aina riitä. Myös päivähoidon tehtävänä on antaa tukea lapselle hänen kaksikieliseksi ja kaksikulttuuriseksi kehittymisessään. Äidinkielen tukemiseen rakennetaan pohjaa lapsen kaksikielisyydelle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan, miten tuetaan lapsen kulttuuri-identiteettiä, äidinkieltä ja suomen kielen oppimista. Tärkeäksi on nostettu kieliavustajan rooli toimintaa toteutettaessa. Varhaiskasvatussuunnitelma antaa suuntaa, mutta jokainen päiväkotikoulu toteuttaa sen omien resurssiensä mukaan.

Opinnäytetyöllä haluan oman ammatillisen kasvun lisäksi auttaa venäjänkielisiä lapsia saamaan laadukkaampaa äidinkielen tukea kuin nykyään ja antaa äidinkielen työntekijöille pedagogisia vahvuuksia lasten kielellisessä kehityksessä. Työni on luonteeltaan toiminnallinen opinnäytetyö, jossa tavoitteeni on yhdistää toiminnallinen osaaminen ja teoreettinen tietämys kokonaisuudeksi. Teoriaosiossa

tarkastellaan maahanmuuttajien sopeutumista suomalaisessa yhteiskunnassa, äidinkielen tärkeyteen identiteetin rakentajana, lapsen kielellisen ja motorisen kehityksen varhaiskasvatuksessa sekä etnisten työntekijöiden rooli suomalaisessa päivähoitossa.

Opinnäytetyön toiminnallisessa osassa pääpaino on BU – RA – TI – NO-kirjassa, siihen on koottu kymmenen toimintatuokiota, joita suunnittelen ja toteutan lapsiryhmässä. Toimintatuokioiden tarkoituksena on liikunnan avulla kehittää lapsen motorisia, kielellisiä sekä sosiaalisia taitoja. Näiden osa-alueiden vahvistaminen tukee lapsen omaa kieltä, innostaa ja rohkaisee lasta puhumaan ja tulevaisuudessa oppimaan venäjän kieltä.

2 SUOMI MATKALLA MONIKULTTUURISUUTEEN

2.1 Maahanmuuttopolitiikan periaatteet

Suomen maahanmuuttopolitiikka on suhteellisen tuoretta. Se korostuu 1990-luvulla suuren maahanmuuton vuoksi. Niinpä vasta vuonna 1999 säädettiin laki maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi eli laki Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikan vastaanotosta. Kotouttamisen tarkoitus on tarjota maahanmuuttajille tilaisuus hankkia suomalaisen yhteiskunnan aktiivisen ja tasavertaisen jäsenen tarvitsemat valmiudet. Kotouttamisen tavoitteena on maahanmuuttajan oman aktiivisuuden edistäminen. Onnistuneessa kotoutumisessa maahanmuuttaja saavuttaa muun väestön kanssa tasavertaisen aseman yhteiskunnassa niin oikeuksien kuin velvollisuuksien osalta. Samalla hän säilyttää kuitenkin oman kieltensä ja kulttuurinsa. Kotoutumisen tärkein edellytys on suomen kielentaito. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999.)

Niinpä kotouttamislakiin on kirjattu vuonna 1999 Suomen virallisen maahanmuuttopolitiikan peruseriaatteet. Lain tavoitteena on edistää maahanmuuttajien tasa-arvoa ja valinnanvapautta ja samalla edistää maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä. Valtiovalta sitoutuu siten ainakin periaatteessa tukemaan myös maahanmuuttajien oman kulttuurin ja kielen säilyttämiseen liittyvää toimintaa. (Liebkind 2000, 172.)

Lahden kaupungissa on otettu käyttöön 20.12.1999 oma maahanmuuttajien kotouttamishjelmansa, joka on valmistunut yhteistyössä monien tahojen kanssa. Lahden tavoitteena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja osallistumista kaupungissaan eri elämän aloilla, tukea maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä sekä edistää suvaitsevaisuutta kaupungin palveluissa ja asukkaiden kesken.

2.2 Suomi - monikulttuurinen yhteiskunta

Suomi on rakentamassa monikulttuurista yhteiskuntaa. On ollut harvinaista erilaisten, suomalaisesta kulttuurista poikkeavien ryhmien olemassaolo. On kunniaksi Suomelle, että se on säilyttänyt kaksi kulttuuria: romani- ja saamelaiskulttuurin. Samoin kuin luonnossa ihmisten keskeinen erilaisuus on rikkautta ja on muistettava kohdata se tasavertaisesti ja kunnioittavasti. Kunnioitus tarkoittaa ymmärrystä siitä, että kuulumme kaikki samaan ihmiskuntaperheeseen. Yhteiskunnan hoitamiseen tarvitaan monenlaista tietoa, taitoa ja yhteistyötä erilaisten kulttuurien kanssa. (Wahlström 1997, 97 - 98.)

Monikulttuurisuus on nousut julkiseen keskusteluun 1990-luvun aikana. Monikulttuurisuus nähdään maahanmuuton seurausilmiönä. Se liittyy sekä yksilöön että yhteiskuntaan. Maahanmuuttajan tulee saavuttaa monikulttuurisuus niin, että hän pystyy toimimaan kahdessa kulttuurissa käyttäen kahta kieltä, niin oman alkuperäisen kuin nykyisen asuinmaan Suomen. Yhteiskunnan puolestaan täytyy oppia ottamaan huomioon ihmisten tavallisesta poikkeava kulttuuritausta. (Lepola 2000, 196, 378.)

Kimin (1991) mukaan kaksikulttuurisuus on saavutettu, jos tasapainottaminen kahden kulttuurin välillä onnistuu. Missä määrin pitäisi säilyttää omaa kulttuuriin tai missä määrin siitä pitäisi luopua? Uuden kulttuurin omaksuminen on välttämätöntä, jotta arkipäiväiset tarpeet saadaan tyydytettyä. Vanhan kotimaan kulttuuri on olennaista, se tuo tietyn jatkuvuuden tunteen omaan elämään asuinmaan muuttumisesta huolimatta. (Alitolppa-Niitamo 1993, 37.)

2.3 Integraatio – kaksiulotteinen kulttuurimuutos

Liebkind (2000, 171) muistuttaa, että kulttuurien kohtaaminen vaatii aina sopeutumista. Kulttuurit muuttuvat kohdatessaan ja muutospaineet kohdistuvat voimakkaimmin maahanmuuttajaan. Jos tämä muutosprosessi nähdään yksiulotteisena, vähemmistön odotetaan omaksuvan enemmistön arvot ja käyttäytyminen. Seurauksena on alkuperäisen vähemmistökulttuurin häviämistä. Kulttuurimuutoksen

kaksiulotteisen näkemyksen mukaan kulttuurivähemmistöt säilyvät kuitenkin vaihtelevassa määrin oman kulttuurinsa samalla, kun ne sopeutuvat enemmistöyhteiskuntaan. Myös enemmistökulttuurilta odotetaan sopeutumista monikulttuurisuuteen.

Monikulttuurisen yhteiskunnan ideaalin mukaan etniset ryhmät sekä säilyttävät oman kulttuuriperinteensä että sopeutuvat suomalaisen yhteiskuntaan. Tällaista prosessia tarkoitavaksi käsitteeksi on vakiintunut sana ”integraatio”. (Lepola 2000, 205.) Käsitteenä integraatio viittaa sekä yhtäläisiin yhteiskunnallisiin lähtökotiin että kulttuurien moninaisuuteen molemminpuolisen suvaitsevaisuuden hengissä (Liebkind 1994, 36).

2.4 Maahanmuuttajan sopeutuminen uuteen kulttuuriin

Kotoutuminen on pitkä prosessi. Täydellinen sopeutuminen voi tapahtua vasta kolmannessa sukupolvessa. Se tapahtuu aina kriisien kautta, välillä se edistyy nopeasti, joskus menee hetkeksi taaksepäin. On monta asiaa, jotka vaikuttavat maahanmuuttajien sopeutumiseen uuteen kulttuuriin. Maahanmuuttaja sopeutuu sitä nopeammin ja paremmin uuteen kulttuuriin mitä nopeammin hän oppii uuden maan kielen. Kielitaito antaa itseluottamusta ja autonomisuuden tunteita. (Puusaari 1997, 24.) Valtakielestä tulee maahanmuuttajalle välinekieli, jonka avulla kommunikoidaan ja opitaan uusia asioita (Kosonen 1994, 91).

Maahanmuuttajan persoonallisuus vaikuttaa siihen, miten halukas ja valmis hän on vastaanottamaan uuden kulttuurin ominaisuuksia. Maahanmuuttaja, joka on avoin, joustava, rakastaa seuraa ja on valmis ottamaan riskejä, kokee sopeutuminen vähemmän stressaavaksi. (Alitolppa-Niitama 1993, 24, 31.) Muuttaja, joka menee rohkeasti mukaan toimintaan ja ryhtyy noudattamaan paikallisen maan elämäntapojaa, pystyy laajentamaan elinpiiriään ja kotoutuu nopeasti. Sopeutuminen on usein valinta uuden ja vanhan välillä. Nerokkaimmat poimivat molemmista kulttuureista hyvät asiat ja yhdistävät ne omaan maailmankatsomukseensa. (Puusaari 1997, 24.)

Maahanmuuttajien sopeutumisen vaikuttaa myös, miten vastaanottava yhteiskunta suhtautuu heihin. Kielteiset asenteet, rasismi ja muukalaisviha vaikeuttavat sopeutumista. Liebkind (1994, 228 – 229.) Monissa tutkimuksissa kuvataan, kuinka tärkeää maahanmuuttajien sopeutumisessa ovat samaan kulttuuriin kuuluvat ihmiset, oma etninen yhteisö ja perhe.

2.5 Maahanmuuttajalapsi kulttuurimuutoksessa

Perheiden muuton syyt voivat olla erilaiset. Perheen muutto ja sopeutuminen uuteen kulttuurin koskee myös lapsia. Koska vanhemmat itse ovat menettäneet muuttaessaan paljon ja ovat joutuneet uudessa kulttuurissa erilaisen asemaan kuin ennen muuttoa, heille saattaa olla suuria odotuksia lasta kohtaan. He toivovat, että koulutus ja hyvä ammatti antavat tulevaisuudessa lapsille paremmat mahdollisuudet sopeutua yhteiskuntaoloihin kuin heille. (Alitolppa-Niitamo 1993, 88.)

Traditionaalisessa kasvatuskulttuurissa vanhempien odotetaan olevan ehdottomia auktoriteetteja silloin, kun länsimaisessa kasvatuskulttuurissa lapsen kanssa keskustellaan, häntä kuunnellaan ja hänen mielipidettään arvostetaan. Kun nämä kaksi kasvatuskulttuuria kohtaavat, maahanmuuttajaperheessä voi syntyä sukupolvi- välisen roolien muutos. Perheen jäsenet kotiutuvat eri tahdissa ja eri tavoin uuteen kulttuuriin. Maahanmuuttajalapset saavuttavat nopeammin kontaktipintaa perheen ulkopuolella ja oppivat uutta kieltä kuin vanhemmat. Lapset saattavat joutua tästä syystä ottamaan vastuuta perheestä ja järjestämään perheen asioita. (Puusaari 1997, 27-28.)

3 ÄIDINKIELEN ERITYIASEMA

3.1 Äidinkielen sopeutuminen uuteen ympäristön

Niin kuin maahanmuuttaja itse sopeutuu uuteen kulttuuriin, niin hänen oma äidinkieleensäkin muuttuu ja sopeutuu uuteen ympäristöön. Se erottuu kielestä, jota puhutaan kotimassaan. Muutos kielessä näkyy silloin, kun äidinkieleen aletaan

lainata sanastoa ympäröivästä valtakielestä. Lainattu sanasto on usein lainattu politiikka-, kulttuuri- ja sosiaalialalta tai liittyy arkielämään: virastoiden nimet, erilaiset kaavakkeet ja kyselyt, elintarvikkeet, ruokalait, vaatteet ja juhlat. Lainatut sanat ovat lyhyempiä ja käytännössä helpompia kuin vastaavat sanat äidinkielessä. Joskus lainatut sanat käännetään venäjäksi. Joskus vieraskielisiä sanoja taivutetaan venäjän kielen sääntöjen mukaan. Kielestä tulee suppeampi ja köyhempi, kun puheessa käytetään paljon yleissanoja. Maahanmuuttajan kirjoittamistaito heikkenee myös. Molempien kielten kirjaimet menevät helposti sekaisin, oikeinkirjoitus unohdetaan tai siitä ei välitetä. Tämä koskee esimerkiksi välimerkkejä ja kaksoiskonsonantteja. (Protasova 1996, 10.)

Nykypäivänen teknologia antaa suuremmille maahanmuuttajanryhmille mahdollisuuden ylläpitää äidinkieltä television ja tietokoneen välityksellä ja kirjastoissa on saatavissa kirjallisuutta monilla eri kielillä. Erilaiset kulttuuriset tapahtumat ja foorumit omalla äidinkielellä takaavat sen säilyttämisen mahdollisuutta. Kielen unohtaminen koskee ensisijaisesti lapsia. Heidän sanavarastonsa supistuu nopeasti ja he alkavat puhua äidinkielellään kuten ulkomaalaiset. He sekoittavat verbien aspekteja (useimmilla venäjän kielen verbeillä on kaksi aspektia eli osoitusmuotoa: imperfektiivinen ja perfektiivinen), substantiivin sukua (venäjän substantiivit jaetaan kolmeen ryhmään, joita nimitetään suvuksi), käyttävät väärin prepositionaaleja ja sanojen päätteitä. (Protasova 1996,10.)

Valtakieli syrjäyttää äidinkielen käyttökielenä, ja lapsesta saattaa kehittyä puolikielinen. Molempien kielten kehitys on vajavaista, eikä lapsi kykene käyttämään kumpaakaan kieltä kunnolla: hän ei osaa suomea eikä omaa äidinkieltään riittävästi. Lapsi saattaa vaikuttaa sujuvalta suomen kielessä, mutta häneltä puuttuu välineitä käsitteelliseen ajatteluun sekä tunteiden ilmaisuun. (Meriläinen 2002.)

Maahanmuuttajat voivat puhua äidinkieltään kotonaan, järjestää lapsilleen äidinkielen opetusta myös koulussa sekä, tuottaa lehtiä ja kirjallisuutta omalla kielellään. On kuitenkin vaara, että sen käyttökelpoisuus supistuu silloin, kun julkinen elämä toimii toisella kielellä. Toinen tai viimeistään kolmas sukupolvi osaa paremmin valtakieltä kuin etnisen ryhmän omaa kieltä. (Lepola 2000, 210.)

3.2 Äidinkielen merkityksestä

Äidinkielen sanankäänteet, lauseet, lorut.

Kielen väänteet, kaikenmoiset kaskut,
sadut, tavut, entisaikain sanalaskut.

Ne on arkipäivää pienten lasten,
rikastamaan kieltä varta vasteen!

(Viskari 2001, 162)

Maahanmuuttajavanhemmat päättävät, minkälainen suhde heillä ja lapsilla on omaan äidinkieleen, mitä kieltä puhutaan kotona, haluavatko he tulla kaksikieliseksi ja säilyttää oman äidinkielen. Toisille maahanmuuttajille oman äidinkielen säilyttäminen on itsestään selvää. He haluavat puhua äidinkieltä esimerkiksi lapsilleen niin, että nämäkin oppisivat vanhempensa kielen. Äidinkieli on se kieli, jolla meitä on lapsena hoidettu, laulettu lasten laulut ja luettu lastenkirjat. Äidinkielen avulla saamme läheisimmän ja välittömimmän kontaktin lapsiimme. Äidinkieli on se kieli, jolla laskemme hauskoja sanaleikkejä ja sanalaskuja. Äidinkielellä pystymme ilmaisemaan itseä spontaanisti. (Alitolppa-Niitamo 1993, 40.)

Tietosanakirja määrittelee äidinkielen kieleksi, ”jonka ihminen ensimmäiseksi, tavallisesti kotonaan oppii ja jota hän parhaiten tai yksinomaan taitaa” (Fakta 2001, 739). Ihmiset oppivat äidinkieltä silloin, kun he ovat vuorovaikutuksessa itselle läheisten ihmisten kanssa. Samalla he omaksuvat ympäristön kulttuurin ja sosiaalistuvat. Katsotaan, että neljään ikävuoteen mennessä lapset ovat saavuttaneen ensikielen oppimisen lopullisen tason. (Sajavaara 1999, 73.)

Voi ajatella, että lapsi oppii äidinkieltä spontaanisti ja itsenäisesti. Tämä käsitys ei aina pidä paikkaansa. Ympäristötekijöillä on suuri vaikutus kielen oppimiseen. Jos ympäristötekijät ovat epäsuotuisia, kielen oppiminen voi hidastua. Puhumaan opetteleva lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa, aikaa ja toimintaa. (Tolonen 2001, 163.)

Vaikka maahanmuuttajalapsi on oppinut äidinkieltä kotona ensimmäisten elinvuosiensa aikana, hänellä voi olla vaikeuksia kehittää ja ylläpitää sitä, mikäli äi-

dinkieltä ei tueta kodin ulkopuolella, esim. päiväkodeissa ja kouluissa. Kielen kehitys voi jopa pysähtyä, kun lapsi kasvaa ja vanhempien kanssa vietetty aika vähenee. Lapset saavat runsaasti vaikutteita kodin ulkopuolelta. Tällöin lapset oppivat asioita ja saavat sellaisia kokemuksia, joita he eivät osaa kertoa äidinkielellään vanhemmilleen. Lapsen ja vanhempien etäännyminen toisistaan kasvaa. Vanhempien on vaikea toimia kasvattajina, kun yhteinen kieli puuttuu. Etäännyminen vanhemmista lisää vieraantumista omasta äidinkielestä, myös omasta kulttuurista ja taustasta. Tämän seurauksena on oman identiteetin säilyminen vaikea asia. (Ali-tolppa-Niitamo 1993, 40 – 41.) Usein kieli on se viimeinen jäljellä oleva etnisen identiteetin tunnus, jonka kadottua on vaikea enää tunnistaa omaa etnistä identiteettiään. (Kupiainen 1994, 39).

Pirjo Mikkola (2001, 230) tuo omassa tutkimuksessaan esiin äidinkielen oppimisen tärkeyden suomen kielen oppimisen näkökulmasta. Maahanmuuttajalapsesta ei ole tarkoitus tehdä suomenkielistä vaan hänestä tulee kaksikielinen. Silloin kun lapsi tulee päiväkotiin tai kouluun, hänellä on jo joku kieli. Uusi kieli kehittyy aina äidinkielen perustalle. Kaksikielisyys laajentaa maailmaa ja parantaa kanssakäymistä. Sen takia maahanmuuttajalasta ei saa vaatia luopumaan omasta kielestään, vaan sen tukea on lisättävä.

Oman äidinkielen hyvä hallinta luo perustan vieraan kielen oppimiseen. Mitä paremmin lapsi hallitsee äidinkieltään, sitä helpompi hänen on oppia uutta: uusia kieliä ja myöhemmin kouluaineita. (Meriläinen 2002.)

Oman kulttuurin ja äidinkieltä ei saa unohtaa. Se auttaa selviytymään uusissa olosuhteissa säilyttämällä perheen yhteiset kokemukset, muistot ja kulttuuriperinnön. Tämän lisäksi vain äidinkielellä ihminen pystyy täydellisesti ilmaisemaan omat tunteensa. Pohdiskelu vieraalla kielellä voi jäädä pinnalliseksi. (Puusaari 1997, 26-28.)

4 KIELEN KEHITTYMINEN

4.1 Kielen omaksumisen tärkeät etapit

Moserin ja Wengerin (2005) mukaan kieli on ainutlaatuinen ominaisuus, joka erottaa ihmisen kaikista muista olennoista. Kielellisen kehityksen päämääränä on voida kommunikoida tilanteesta riippumatta ja tarkoituksenmukaisesti.

Kieli on osa jokaisen ihmisen persoonallisuutta. Kielen hallinta on tärkeä taito elämässä: siihen perustuu koko inhimillinen kanssakäyminen ja kulttuuri. (Tolonen 2001, 163.) Ihmiset tarvitsevat ja käyttävät kieltä päivittäin. Kielen avulla pystyy hahmottamaan maailmaa, ajattelemaan, keskustelemaan ja oppimaan uusia asioita (Dufva 1999,11).

Kielen omaksumisessa lapsi oppii äidinkiелensä äänteet, sanaston ja ne säännöt, joiden mukaisesti sanoja taivutetaan ja yhdistetään lauseiksi. Lapsella on synnynnäinen valmius reagoida kielellisiin ärsykkeisiin ja erottaa kielelle ominaiset piirteet muista äänistä, riippumatta siitä, mikä kieltä lapsen elinympäristössä puhutaan. Tämä kehityksen varhaisvaiheessa esiintyvä taito häviää myöhemmin. Myös vanhempien puheessa käyttämä äänensävy on merkityksellistä varhaisessa kielen oppimisessa. Äänteiden oppiminen perusta on puheen kuuleminen. (Lyytinen 2003, 49.) Ikonen (2001) nimeää ensimmäisten yhdeksän kuukauden aikaista ääntelyä jokelteluksi. Vauvat tuntevat mielihyvää tuottamiensa äänteiden kuuntelemisesta, ja heillä on mahdollisuus käyttää kieltä, kurkkua ja muita ääntöelimiä silloin, kun he tuottavat äänneitä.

Nopeinta äänteiden kehitys on ensimmäisen ja toisen ikävuoden aikana. Lapsi tuottaa ensin vuokaaleja, koska ne ovat helpompia kuin konsonantit. Kolmivuotias osaa käytännöllisesti kaikki aikuisen puheen vuokaalit. Konsonanttien oikeaa ääntämystä voidaan odottaa neljän - viiden vuoden iässä, jolloin lapsen äänteiden tulisi olla yleiskielen mukaista. (Lyytinen 2003, 51.)

Lapsi ymmärtää sanoja ja kieltä, ennen kuin hän kykenee tuottamaan niitä. Kielen ymmärtäminen alkaa jo ensimmäisen ikävuoden loppupuolella, minkä jälkeen

lapsi alkaa tuottaa kommunikatiivisia eleitä ja lopulta kieltä. Tutun sanaston nopea kasvunkausi alkaa noin puolentoista vuoden iässä. (Lyytinen 2003, 51.)

Yksittäiset sanat kehittyvät tavallisesti kahdentoista ja kahdeksantoista kuukauden välillä. Jäljittelyn taito käy selvästi ilmi tässä kehitysvaiheessa. Lapset osaavat jäljitellä ääniä ja sanoja. (Ikonen 2001, 132.)

Sanojen yhdistäminen lauseiksi vaatii lapsilta erottelu- ja yhdistelytaitojen ohella myös suunnitelmallisuutta enemmän kuin tilannesidonnaiset, yksisanaiset ilmaist. Lapsen tulee erotella ilmaisussa tarvittavat sanat ja tietää säännöt, joiden avulla nämä sanat yhdistetään toisiinsa. Ensimmäiset kaksisanaiset yhdistelmät koostuvat kahdesta elementistä: ydinsanasta (esim. äiti, anna, ota) sekä jostakin muusta lapsen senhetkiseen sanavarastoon kuuluvasta sanasta. Niitä yhdistämällä lapsi onnistuu välittämään haluamansa merkitysisällön muille. Lauserakenteiden kehitys on nopeaa. Kolmivuotiaan käyttämiin lausetyyppeihin kuuluvat käsky -, kielt- ja kysymyslauseet. (Lyytinen 2003, 53.)

Riittävän perussanaston vakituimiseen ja ensimmäiseen sanayhdistelemisen jälkeen lapset alkavat taivuttaa sanoja. Keskimäärin 5-vuotiaana lapset hallitsevat jo taivutusjärjestelmän perussäännöt samassa suhteessa kuin aikuisten arkipuheessa. Mutta sääntöjen yhdistelyä, uudelleen muokkausta ja poikkeuksien oppimista tapahtuu vielä kouluikässä. (Lyytinen 2003, 56.) Kuusivuotias lapsi on oppinut täysin äidinkieltänsä kieliopin, hänen ymmärtämänsä sanavarastossa on 24 000 sanaa, tietysti puhutun kielen sanavarasto on pienempi (Ikonen 2001, 133).

Lapset rakastavat tarinoita. Tarinoita kertomalla lapsi voi ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan toisille. Taito kertoa tarinoita syntyy siitä, että lapsella on mahdollisuuksia puhua aikuisen kanssa tapahtumista, jos he osallistuvat lapsen kuvitteellisiin leikkeihin. Kun ajattelu ja kielen hallinta ovat kehittyneet, lapsi haluaa keksiä ja kehitellä omaa tarinaa ja samalla pukea sanoiksi omaa mielikuvitustaan. Tarinat kasvattavat lapsessa luottamusta omiin kielellisiin kykyihin ja rohkeutta itsensä ilmaisemiseen. (Tolonen 2001, 176.)

4.2 Kahden kielen rinnakkainen kehitys

Kielen hallinta pääsee etenemään suotuisasti etapilta toiselle kielestä riippumatta. Kasvattajan on hyvä tietää, mikä on lapsille henkilökohtaisesti tärkeä kussakin ikävaiheessa: mitkä hänen tarpeensa ja motiivinsa ovat. Taulukossa yksi tarkastellaan suomen- ja venäjänkielisen lapsen kielenkehitysvaiheita.

TAULUKKO 1. Suomen ja venäjän kielen kehitys. (Lyytinen 2004, Protasova 1998, Kozak 1999)

Ikä	Suomen kieli	Venäjän kieli
0 – 3 v	Esikielellinen vaihe: vauva jokeltelee monipuolisesti, käyttää eleitä ilmaisuun tukena. 1½ v 10 - 30 merkityksellistä sanaa. 2 v lapsi tuntee yli 250 merkityksellistä sanaa ja oppi 10 uutta sanaa päivässä. Puheessa esiintyy taivutusmuotoja.	Katsekontakti, ääntely, eleet ja ilmeet, jäljittely. Osaa sanoa MAMA-PAPA jo 10 kk. Yksivuotiaana 2-3 sanaa. 2 v lapsen sanavarastossa on noin 50 sanaa. Hän osaa nimetä esineet ja kuvat.
3 v	Lapsen puhe on lähes kokonaan ymmärrettävä. Lapsi käyttää apuverbejä ja eri aikamuotoja ja tavuttaa verbejä eripersonamuodoissa. Lapsen puheessa on käsky-, kielto- ja kysymyslauseita. Lapsi osaa ilmaista esineiden paikan ja sijainnin. Adjektiivien tietoisuus alkaa.	Lapsi käyttää puheessa monikkoa ja pronomineja, kolmen, neljän sanan lauseita, alkaa laskea. Hän sanoo oman nimensä. Venäjän kielen kuusi ”S” ovat monille lapsille vielä haussa, L ja R jäävät usein sanoista pois.

(jatkuu)

TAULUKKO 1 (jatkuu)

4 v	Eri sanaluokan sanoja esiintyy lapsen puheessa samassa suhteissa kuin aikuisten arkipuheessa.	Äidinkielenrakenteet ovat loppuvaiheessa. Kertoo itsestään. Sanavarastossa 250 – 3 000 sanaa.
5 v	Ilmaisujen tarkentuminen tulee esille.	Lapsi osaa kertoa asioita tapahtumajärjestyksessä.
6 v	Lapsi hallitsee noin 14 000 sanaa ja sanojen ääntäminen on yleiskielen mukaista. Lapsi nimeää sujuvasti esi- neitä ja symboleja. Foneeminen omaksuu vuorovai- kutuksen perustaidot.	Lapsen sanavarastossa on 8 000 sanaa. Minäkäsitys ja tieto omasta paikasta maailmassa ovat hallussa. Osaa kirjoittaa oman nimensä. Vastaa hänelle esiteltyihin kysymyksiin. Kertoo aikuisen avulla tarinoita.

Lapsella, joka kehittyy kaksikielisessä ympäristössä, on tietyt kielen omaksumisen ominaisuudet. Hän voi aloittaa tavallisesti myöhemmin puheen tuottamisen kuin yksikielinen lapsi. Hänen molempien kielten sanavarastonsa ovat suppeat, mutta yhdistettynä ne ovat laajemmat kuin yksikielisillä lapsilla. Lapsen iällä on merkitystä silloin, kun lapsi oppii kahta kieltä. Alle kolmevuotias oppii kahta kieltä samaan aikaan. Jos toisen kielen oppiminen alkaa sen jälkeen, kun lapsi on täyttänyt kolme vuotta, silloin hänen toinen kielensä kehittyy äidinkielen perustalle. Kieli kehittyy yksilöllisesti. Saman ikäisten lasten kielenhallinta voi olla hyvin erilaista, mutta silti aivan normaalia. (Protasova 1998, 27-28.)

5 LIIKUNTA JA KEHON TUNNISTAMINEN

5.1 Liikunnan rooli lapsen kehittämisessä

Lapsi kehittyy kokonaisvaltaisesti, ja liikunnalla on oma roolinsa lasten kokonaispersoonallisuuden kehittämisessä. Liikuntakasvatuksen tarkoitus on edistää lasten

motorista ja fyysistä kehitystä. Liikunnan avulla voidaan vaikuttaa lapsen minäkuvan ja itsetunnon vahvistumiseen, harjoitella sosiaalisia taitoja sekä olla oppimisen tukena. Liikkumisen tarve on lapsen perustarve, se on lapsista hauskaa ja luonnollista.

Oppiminen on moniaistillista siksi oppiminen, joka tapahtuu näön ja kuulon avulla, voi jäädä vajavaiseksi, jos sitä ei tueta liikunnan harjoituksilla. Monet liikunnan harjoitukset vaativat lapselta tarkkaa kuuntelemista ja katsomista, vertailun ja luokittelun tekemistä, etäisyyksien ja koon arviointia, ongelmanratkaisukykyä sekä itsensä hallintaa. Erittäin tärkeä on vahvistaa lasten kehontuntemusta sekä itsetuntemusta, joka tapahtuu monipuolisten liikuntaleikkien ja harjoituksen avulla. Monissa päiväkodeissa on otettu käyttöön hieronta. Se on aika uusi asia kehontuntemuksen harjoituksessa. Hieromalla saa lapsia rentoutumaan, se poistaa jännitystä ja ahdistusta ja silloin oppiminenkin tuntuu mukavammalta. (Karvonen 2002, 13-15.)

Sama näkemys liikunnan tarpeellisuudesta on Huismalla ja Nissisellä (2005). Liikunnan avulla lapsi oppii oman itsensä tuntemisen lisäksi suuntia, etäisyyksiä, käsitteitä, rajoja, sijaintia, kokoja, määriä, muotoja, värejä jne. Nämä ovat kielellisen, matemaattisen ja tiedeopiskelun perusteita. Liikunnassa opitaan kehon hahmottamista, vahvistetaan kehon oikean ja vasemman puoliskon yhteistyötä, silmäkäsikoordinaatiota sekä ajallisten ja rytmillisten rakenteiden tunnistamista

5.2 Motorisen valmiuden kehitysvaiheet

Motorinen kehitys etenee hierarkkisesti, joka tarkoittaa, että jos jokin ratkaiseva ala- tai osataito ei vielä ole kehittynyt, lapsi ei pääse etenemään uudelle tasolle. Uuteen sisältyy aina aineksia aikaisemmasta ja samalla perustan luomista myöhemmälle. Lapset kasvavat yksilöllisesti. Heitä ei voi verrata toisiin lapsiin, ei edes sisäruksiin. (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, 36.)

TAULUKKO 2. Lasten motorinen kehitys (Karvonen, Siren-Tiusanen & Vuorinen 2003, Kozak 1999)

Ikä	Motorinen kehitys
1-3-vuotiaan	Lapsi on oppinut pystyasennon ja kävelyn. Hän oppii perusliikuntamuotoja, joihin kuuluvat kävely, juokseminen, hyppääminen, ryömiminen, kieriminen, työntäminen, vetäminen, roikkuminen, tasapainoilu, nouseminen, kantaminen, ensimmäiset heittämisyritykset ja kolmannen elinvuoden lopussa kiinniottamisen ensiyritykset.
3-vuotias	Kävely ja juoksu alkavat olla jo varsin varmoja. Lapsi oppii ajamaan kolmipyöräisellä pyörällä.
4-vuotias	Lapsi oppii seisomaan yhdellä jalalla ja hyppimään tasajalkaa. Hän oppii myös potkaisemaan ja heittämään palloa. Portaita hän osaa jo mennä vuorojalkaa. Sorminäppäryys kehittyy, hän osaa pujottaa helmiä lankaan.
5-vuotias	Tämän ikäinen on yleensä jatkuvasti liikkeessä, mutta keskittyy mieluisaan puuhaan parikymmeneksi minuutiksi. Kädennäppäryys kehittyy. Hänellä on oikea kynäote.
6-vuotias	Lapsi pystyy jo hyppimään yhdellä jalalla ja harjoittelee ajamaan kaksipyöräisellä pyörällä. Kuusivuotias myös hiihtää ja ui. Silmät ja käsi ovat entistä paremmin yhteistyössä niin, että kirjainten kirjoittaminen ja erilaiset askartelut alkavat sujua.

5.3 Liikunta on yksi väline kielen oppimisessa

Kielellä ja liikkeellä on selvä yhteys. Lapsilla, joilla on kielellisiä oppimisvaikeuksia, on havaittu olevan enemmän myös motorista kömpelyyttä. (Huisman & Nissinen 2005, 44.)

Motoriikalla ja motorisella kehityksellä on monia yhteyksiä puheen ja kielen kehittymiseen. Lapsen ensimmäinen kieli on ruuminkieli. Puheen kehityksen taustal-

la on esikielellinen kommunikaatio, jossa motorisesti tuotetuilla eleillä ja osoittamisella on tärkeä merkitys. Motorisen kehityksen valikoitumisprosessia voitaisiinkin verrata varhaisessa ääntelyssä ja puheen havaitsemisessa tapahtuvaan valikoitumiseen, jossa yhteiskielisestä vauvasta kehittyy hyvin nopeasti ensimmäisten elinkuukausien aikana oman kieliympäristönsä jäsen. (Virolainen & Ahonen 2004, 220–222.)

Lapsen on helppo ilmaista itseään ja tunteitaan leikin ja liikunnan avulla, kun hänen sanallinen ilmaisunsa on vielä puutteellinen tai estynyt. Silloin liikuntaa voidaan pitää toiminnan perustana. Pieni lapsi oppii oman aktiivisen toimintansa kautta. Kömpelyys, vaikeudet koordinoida liikkeitään tai havaintotoimintojen ongelmat vaikeuttavat lasten toimintaa erilaisissa oppimistilanteissa, kuten kirjoittamisessa, askartelemisessa ja puhumisessa. (Koljonen 2005, 76.)

Koljonen (2005) on sitä mieltä, että liikunnan ja motoriikan harjoituksista hyötyvät kaikki lapset, mutta erityisesti ne, joiden itseluottamus tarvitsee vahvistusta ja jotka käyttäytyvät levottomasti ja ylivilkasti, joiden keskittymis- ja tarkkaavaisuuskyvyyssä ilmenee ongelmia ja joiden kielellinen kehitys tarvitse tukea ja vahvistumista.

Nykyään lapset ovat liian vähän keskusteluyhteydessä aikuisten kanssa. Heidän puhumisen ja käsitteiden ymmärtäminen taitonsa jää kehittymättä. Siksi lapsille kehon avulla tapahtuva kieleen tutustuminen on erittäin tärkeää. Liikunta toimii lapselle käsitteiden konkretisoijana. Parhaimmillaan liikunta on kielen oppimisen väline ja kieli on ajattelun väline. (Pulli 2001, 112.) Liikunnassa näön, kuulon, oman kehon kautta saadaan konkreettinen ja koskeva aistintuntemus, joka vahvistaa saatuja viestejä ja auttaa lasta jäsentämään asioita ja helpottaa niiden ymmärrystä (Huisman & Nissinen 2005, 37).

Lapset oppivat eri tyylillä prosessoimaan, sisäistämään ja pitämään muistissa uutta, vaikeaa tietoa. Aluksi lapset oppivat ja omaksuvat tiedot pääasiassa koko kehon avulla. On kiinnitetty huomiota liikunnan merkitykseen lapsen muun oppimisen tukena ja liikunta on saanut aiempaa enemmän huomiota. (Pulli 2001, 23.) Huisman ja Nissinen (2005, 32) korostavat liikunnan mahdollisuuksia opetusme-

netelmissä. Liikunta on yksi väline oppimisessa. Liikuntaleikit ja liikuntaharjoitukset kehittävät opetusvalmiuksia ja opetusmenetelmiä sekä edistävät hienomotoriikan kypsymistä.

6 ETNISTEN TYÖNTEKIJÖIDEN ROOLI SUOMALAISESSA PÄIVÄHOIDOSSA

6.1 Lapsen oman äidinkielen tukeminen päivähoitossa

Perheen pienet reagoivat eri tavalla, hyvin yksilöllisesti kulttuurimuutokseen. Toiset sopeutuvat hyvinkin nopeasti tilanteeseen. Toiset taas alkavat kapinoida ja kiukutella tai vastakohtana takertua ylenmääräisesti äitiinsä tai isäänsä. Lapsen kehitys voi alkaa taantua, esimerkiksi lapsen puhe muuttuu epäselväksi tai hän ”menee lukkoon” tai takertuu leluihin. Tällä tavalla lapsi purkaa huonon olonsa, vaikka hän itse ei vielä aina ymmärrä sitä. Pieni lapsi tarvitsee ympärilleen turvallista aikuista. Vanhempien lisäksi päiväkodilla on tärkeä tehtävä antaa perusturvallisuutta ja kiinnekontaktia elämään. (Puusaari 1997, 28.)

Alle kouluikäisten lasten keskeisimmät kunnan tarjoamat palvelut ovat päivähoito ja esikoulu. Kaikilla alle oppivelvollisuusikäisillä, myös maahanmuuttajalapsilla, on oikeus kunnallisen päivähoitopaikkaan. Kun maahanmuuttajalapsia sijoitetaan eri päivähoitopaikkoihin, heidät voidaan sijoittaa suomalaisiin päiväkotiryhmiin, monikulttuurisiin tai ryhmiin, joissa on samaa etnistä ja/tai kielellistä taustaa edustavia lapsia. Kunnissa päivähoitoon sijoittamisessa ja päivähoitopalvelujen kehittämisessä huomioidaan ensisijaisesti lasten äidinkieli. (Pitkänen & Jaakkola 1997, 51.)

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen päivähoitotyöryhmä on ehdottanut vuonna 1995, että päivähoitoon palkataan äidinkielisiä työntekijöitä. Heidän työskentelynsä päivähoitossa vahvistaa lasten turvallisuuden tunnetta, identiteettiä ja kielellistä kehitystä sekä tukee lasten kotikasvatusta. (Maahanmuuttajalasten päivähoito 1995, 38.)

Päivähoidon osalta Lahden kaupungin kotoutumisohjelma (20.12.1999) korostaa integraation saavuttamiseksi lapsen äidinkielen merkitystä kokonaiskehitykselle. Päivähoitoon tulee palkata äidinkielisiä avustajia äidinkielen tukemiseksi. Eri kie-
li- ja kulttuuritaustaisten lasten erityistarpeiden huomioimiseksi ryhmäkoko-
a voidaan pienentää päivähoitojohtajan päätöksellä. Kotoutumisohjelman mukaan lap-
selle tulee laatia henkilökohtainen opetussuunnitelma, jossa huomioidaan hänen
erityistarpeensa kahden kielen ja kulttuurin osalta.

6.2 Kieliavustajat lapsen oman äidinkielen tukijoina

Päiväkodin äidinkielen työntekijän tehtävä on vahvistaa ja tukea lasten oman
kielen ja kulttuurin kehitystä (Mäkelä 1993, 25). Kieliavustaja tukee lapsen omaa
kieltä puhumalla hänen kanssaan aina hyvää ja rikasta äidinkieltä. Hän suunnitte-
lee ja toteuttaa yhdessä kasvatusvastuussa olevien työntekijöiden kanssa omatoi-
mista toimintaa. (Broman, Paananen; Seppälä, Stranius & Ylijärvi 2006.)

Oman äidinkielen opetuksen ja muuhun omankieliseen opetuksen tarvitaan hyvää
opetusmateriaalia. Nykyisin tietotekniikka ja erityisesti internet on tullut avuksi.
Materiaalin valmistamisessa olisi hyvä, etteivät kieliavustajat työskentelisi yksin,
vaan mukana olisi suomalaisia asiantuntijoita. Äidinkielen opetus ja kielen tuke-
minen ei voi olla irrallista, sen pitää olla kytkettynä varhaiskasvatussuunnitel-
maan. (Meriläinen 2002.)

Kieliavustajat auttavat päiväkodin henkilökuntaa karkottamaan lapsen tieto- ja
taitotasoja sekä kielen kehitystä samalla he välittävät tietoa lapsen kulttuurista toi-
sille lapsille ja aikuisille. He auttavat lasta olemaan ylpeä omasta kulttuurista.
(Broman, Paananen; Seppälä; Stranius & Ylijärvi 2006.)

Kieliavustajien pitää kiinnittää huomiota lasten äidinkielen kehitykseen, lauseiden
rakenteluun ja puheen tuottamiseen. Äidinkielen ylläpitäminen vaatii aikaa. Lap-
sille täytyy antaa mahdollisuus olla vuorovaikutuksessa muiden samasta kulttuu-
rista olevien ihmisten kanssa, myös eri-ikäisten. Jos vain on mahdollista, päiväko-
deissa on järjestettävä äidinkielen kerhoja ja tunteja. Tavoitteena on, että kie-

liavustaja toimii lapsille esimerkkinä siitä, miten puhutaan ympärillä tapahtuvista asioista sekä tunteista. Asioista puhutaan niin kun ne ovat. Lapselle pyritään puhumaan niin, kuin odotamme lapsen puhuvan. On hyvä opettaa lasta kuuntelemaan, ymmärtämään ja reagoimaan sanoilla silloin, kun hänen mielestään riittää eleenkieliltä ja ilmeitä. (Protasova 1996, 6-8.)

Päiväkodeissa yhteistyö maahanmuuttajien perheiden kanssa koetaan erittäin tärkeäksi. Joillekin maahanmuuttajille äidinkielen merkitys ei ole niin suuri, että se koettaisiin säilyttämisen arvoiseksi. Haasteena on ollut saada perheet arvostamaan omaa kulttuuritaustaansa, perinteitensä ja omaa äidinkieltään. Yhteistyötä vanhempien kanssa rajoittaa vanhempien huono suomen kielen taito. Silloin selvitetään kieliväestäjän avulla arkipäivän asiat. (Alitolppa-Niitamo 1993,41; Pitkänen & Tomperi 1997, 53.) Etnisten avustajien ansiosta myös lasten vanhemmat voivat asioida päiväkodissa omalla kielellään.

Äidinkielen työntekijän pelkkä läsnäolo ei ole riittävä, vaan hänelle osoitetut työtehtävät tulisi rakentaa monikulttuurisuutta edistäviksi (Maahanmuuttajalasten päivähoito 1995, 24).

7 MIKÄ IHMEEN BU – RA – TI – NO?

Buratino, eli Pinokkio on suosittu lasten satuhahmo. BU – RA – TI – NO kirjan tavoitteena on kehon hallinnan myötä kehittää lasten omaa äidinkieltä, laajentaa sanavarastoa, harjoitella muistia ja keskittymistaitoja. BU – RA – TI – NO on toimintatapa, jonka avulla päiväkodin äidinkielen työntekijät rohkaisevat lapsia käyttämään omaa kieltään sekä herättävät lapsissa kiinnostusta venäjän kieleen. Työssä on käytetty hyväksi kummankin kulttuurin kasvatustieteitä ja asiantuntijoiden näkemyksiä kielenkehityksestä.

BU – RA – TI – NO sana on yhdistelmä, joka tarkoittaa БУ – квы (kirjaimet), РА – сказы (tarinat), сТИ – хи (runot), НО – вые друзья (uudet kaverit). Tämä viittaa siihen, että kirjassa on tärkeä osuus lasten kirjallisuudella. Kuitenkin painopis-

te on lasten tuottamassa puheessa: tarinat, sadutukset, piirtäminen ja muovailu, pöytäteatteri.

BU – квы

RA – сказы

сTI – хи

NO – вые друзья

Vaikka kirja BU – RA – TI – NO on kehitetty aikuisille, se on suunnattu käytännössä lapsille. Lasten kehitys varhaiskasvatuksessa kolmesta seitsemään on nopeaa ja kokonaisvaltaista. Sanavarasto kasvaa muutamasta sanasta muutamaan tuhanteen sanaan. Vaikka lapsen puhe vielä poikkeaa aikuisten puheesta, hän osaa jo ilmaista itseänsä ja ajatuksiaan. Kun lapsi tutki maailmaa aikuinen joutuu vastamaan loputtomiin kysymyksiin MISSÄ? MIKSI? MITÄ VARTEN? Lapsi kuuntelee mielellään aikuisten selityksiä. Lapsen fyysinen kasvu, kehonhallinta ja motoriset taidot antavat mahdollisuuksia käyttää lasten kanssa hänen ikäänsä sopivia liikuntaleikkejä ja tehtäviä. Lasten psyykinen ja emotionaalinen kehitys siirtyvät seuraavan vaiheeseen: hän osaa keskittyä tehtävään jo pitemmän aikaa, hänen viisuaalinen ja auditiivinen muistinsa kehittyy. (Kozak 1999, 79, 160.)

Kirjassa BU – RA – TI – NO on otettu huomioon lasten kannalta kognitiiviset, sosiaaliset, emotionaaliset sekä motoriset oppimisen tehtävät:

Liikunta on lapsen perustarve. Liikunnan avulla voidaan tukea lapsen kognitiivisten toimintojen kehittymistä ja vaikuttaa minäkuvan ja itsetunnon vahvistumiseen sekä sosiaalisuuden kehittymiseen. Liikuntaharjoitteet toimivat oppimisessa välittävinä tekijöinä: motivaation, ilon ja vireystilan luojina. Liikuntaharjoitteisiin voi sisällyttää tekijöitä, jotka liittyvät suoraan kognitiivisiin taitoihin, kuten sanavarastoon ja käsitteisiin sekä visuaaliseen muistiin. (Karvonen 2002, 15.)

Ihmisen elämässä ei löydy yhtään aluetta, jossa ei tarvita kieltä. Sitä tarvitaan kaikkialla. Kielen merkitys nousee erityisesti kaksikielisyydessä, jossa täytyy säilyttää oma äidinkieli, sekä oppia kieli, jolla suurin osa uuden maan väestöstä puhuu. Kielen avulla lapsi ajattelee, tuo itsensä ja tunteet esille, on vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Lapsi tulee päiväkotiin, jossa hänelle puhutaan suomea. Kaikki lapset eivät ymmärrä, mitä heille puhutaan. Silloin on pelko lap-

sen puolesta: hän voi mennä lukkoon tai hänellä voi muuten olla epämukava olo. Hän ei pysty ottamaan vastaan tietoja, jotka kasvattaja antaa muille ryhmän lapsille. Toisilla lapsilla voi kestää monta kuukautta ennen kuin he hyväksyvät elämän muutokset. Mitä pienemmästä lapsesta on kysymys, sitä nopeammin omaksuminen tapahtuu. Samalla kun lapsi sopeutuu uuteen kulttuuriin, hän tarvitsee perheen ja päiväkodin tukea oman äidinkielen ylläpitämiseen, että uuden kielen oppiminen ei tapahdu äidinkielen kustannuksella. (Protasova 1998, 22.)

Pienryhmätyöskentely, jossa aikuisella on 3 – 6 eri-ikäistä ja taidoittaan eritasoista lasta, ei ole haitta vain rikkaus. Lapset oppivat paljon toisiltaan, joten kannattaa hyödyntää vertaisopetusta. Pientyhmätyöskentely antaa mahdollisuuden kuulla jokaista lasta. Ryhmässä on kaikilla oikeus ja velvollisuus osallistua ja tulla kuuluksi. Pienessä ryhmässä lapset opettelevat vastaanottamaan toisten mielipiteitä, kuuntelemaan toisia, osallistumaan keskusteluun, tarkistamaan asiat kysymällä ja vastamaan kysymyksiin. Aikuisen ja lapsen välinen suhde on hyvin läheinen ja lempeä.

Oman vuoron odottelu pienessä ryhmässä on paljon helpompaa, toisaalta taas hitaammatkin lapset ehtivät toimia. (Koljonen 2005, 82.)

7.1 BU – RA – TI – NO:n toteutus lapsiryhmässä

Ryhmä kokoontuu mahdollisimman säännöllisesti, yleensä kerran viikossa. Tämä säännöllisyys tuo lapsen elämään turvallisuuden tunnetta ja elämänrytmin. Lapset oppivat rytmin nopeasti ja odottavat tapaamisia Buratinon kanssa. Toisaalta säännöllisyys antaa aikuiselle mahdollisuuden muokata BU – RA – TI – NO:n osioista ryhmälle sopivan kokonaisuuden.

Ryhmään valitaan 3 – 5 lasta. Se on sopiva määrä ryhmän toteutumiseksi. Aikuisen on hyvä suunnitella tapaamiset etukäteen ja valmistaa tarvikkeet.

BU – RA – TI – NO ryhmän toteutumiseen ei tarvita hienoja liikuntatiloja - nukku- kuma- tai leikkihuone sopivat hyvin. Pallot ja muut liikuntatarvikkeet löytyvät jokaisesta päiväkodista. Jos jostain syystä liikuntatarvikkeita ei ole, niitä voi aina

valmistaa sanomalehdistä, peitoista, tyynyistä, muovipusseista, värillisistä kartongeista ja ripauksesta omaa luovuutta.

BU – RA – TI – NO tarjoaa valmiit kuvakortit, jotka auttavat toiminnan toteutumisessa. Lapsille on helppo jäsentää kuvakorttien avulla toimintaansa, suunnitella sen etukäteen ja seurata toiminnan toteutumista. Kortit helpottavat huomattavasti vuorovaikutusta niillä lapsilla, joiden kielitaito ei ole vielä hyvä tai heidän jostain syystä on vaikea ilmaista itseään. Lisää kortteja voi valmistaa itse tai hakea niitä netin sivuilta.

Ryhmäkerta kestää 30 – 40 minuuttia lapsiryhmän rakenteen huomioon ottaen. On hyvä muistaa, että kuvat, konkreettinen materiaali ja toiminnan vaihtelu synnyttävät lapsessa kiinnostusta ja ovat tukena keskittymättömälle lapselle.

Harjoitukset suunnitellaan niin, että lapsella on mahdollisuus saada paljon onnistumisen kokemuksia ja positiivista palautetta suorituksistaan.

BU – RA – TI – NOn pohjana on samana toistuva struktuuri, johon sisältyy neljä osaa: aloitus, liikuntaosa, kielellinen osa sekä lopetus.

ALOITUS

Lapset istuutuvat omille paikoilleen tyynyn tai jumppamaton päälle. He vuorotellen auttavat Buratinoa nostamaan kuvakortit ja asettamaan ne oikeassa järjestyksessä seinälle. Ryhmäkerta aloitetaan harjoituksella, jonka tarkoituksena on orientoituminen tuleviin tehtäviin ja kontaktin luomiseen. Aloitusharjoituksiin sopivat myös lorut ja arvoitukset.

LIIKUNTA

Liikunnan tehtävistä 1 – 10 valitaan harjoitukset sopivassa järjestyksessä. Jotkut harjoitukset ovat moniosaiset, niitä voi jakaa muutamaksi kerraksi, esim. Sirkus. Selostamalla toimintaa sanallisesti tuetaan lapsen kielellistä kehitystä ja autetaan lasta oppimaan uusia käsitteitä.

KIELI

Kielellisiin harjoituksiin lapset palaavat istumaan omille paikoilleen. Kielellistä tehtävistä 1 – 10 voidaan valita ryhmälle sopivia harjoituksia. Eri osa-alueelta valitut tehtävät (esim. kuuntelu ja muistitehtävät) ovat hyviä yhdistelmiä ryhmäkerralle. Lasten kertomat tarinat olisi saatava tallennettua. Tarinoiden avulla pystyy seuraamaan lasten äidinkielen kehitystä.

LOPETUS

Lasten kanssa yhdessä muistellaan tehtyjä harjoituksia ja niiden järjestystä. Lopuksi jokainen lapsi vuorotellen voi kertoa mikä oli mieluista ja mikä oli vielä tällä kertaa vaikeaa.

7.2 NÄIN VALMISTUI BU – RA – TI – NO-KIRJA

Olen aloittanut BU – RA – TI – NO-kirjan valmistelun marraskuussa 2005 keräämällä aineistoa: leikkejä, loruja, musiikkia ja kuvia toimintatuokioiden suunnittelua varten. Tutustuin sekä suomen että venäjänkieliseen kirjallisuuteen. Sain paljon erilaisia vihjeitä ja toimintatapoja, jotka toimivat pohjana kirjassani. Olen suunnitellut kymmenen toimintatuokiota, jotka painottuvat liikuntaan ja venäjän kielen harjoittamiseen. Tehtäväosioita laatiessa olen huomionut kohderyhmälle sopivia tehtäviä, tekstejä ja tietoja. Olen pyytänyt ja saanut kirjallisen luvan niiden lasten vanhemmilta, jotka osallistuvat toimintaan, valokuvien käyttön opinnäytetyöhöni.

Tammikuussa 2006 aloin toteuttaa ryhmätoimintaa. Suunnitelmien mukaan toiminta jatkui toukokuun loppuun asti. Ryhmä kokoontui kaksi kertaa kuussa ja tuokioiden kesto oli 40 – 50 minuuttia. Tuokiot oli sovellettu esiopetus-ryhmän suunnitelmaan, joten päivät, jolloin tuokiot pidettiin, oli sovittu etukäteen.

Olin valinnut lapsiryhmään neljä kuusivuotiaista lasta: kaksi poika ja kaksi tyttöä. Kaikki lapset ovat syntyneet Suomessa ja ovat olleet päiväkodissa enemmän kuin kaksi vuotta. Yksi tyttö on kaksikielisestä perheestä. Muiden lasten kotikieli on venäjä.

Toteutin tuokiot itsenäisesti. Päiväkodin henkilökunnasta mukana on ollut ryhmän avustaja silloin, kun tähän on ollut mahdollisuus. Hän kuvasi toiminta ja kirjoitti muistipanoja. Muuten käytin kasettinauhuria, digi-kameraa ja omia muistipanoja. Jokaisesta kymmenestä tuokiosta olen pyrkinyt ottamaan valokuvia tai videoimaan toimintaa. Tarkkojen muistinpanojen ja oman päiväkirjan avulla arvioin jokaisen ryhmän kokoontumiskerran. Purin ja analysoin havainnot suhteessa toiminnalle asettamiini tavoitteisiin. Sen jälkeen pystyin muuttamaan, korjaamaan, kehittämään toimintaa.

Toimintatapa, jolla tarkoituksena oli lasten motorisien taitojen lisäksi liikunnan avulla tukea lasten kielen ja sosiaalisia taitojaan näytti oleva toimiva, monipuolinen ja muunneltavana. Toiminta soveltuu hyvin työskentelyn päivähoitossa erikäisten maahanmuuttajalasten kanssa.

Tuokioissa ei ollut tarkoitus harjoitella varsinaisia lajia tai taitoja eikä korostaa fyysistä kuntoa. Vain motorisin perustaitoja harjoittelemalla luodaan pohja monimutkaisimmille taidoille. Alkuharjoitukset olivat hyvin yksinkertaiset. Myöhemmin harjoituksista tuli lapsille haastavammiksi. Toiminnossa olen käyttänyt monikanavaisia viestintöjä: näkö-, kuulo-, tunto-, liikeaisteja. Positiivisien kokemusten myötä lapset luottivat osaamiseensa ja uskalsivat sekä halusivat kokeilla vaikeampia tehtäviä. Aikuisen tärkein rooli oli toiminnan suunnittelussa. Harjoitusten tavoitteiden asettaminen vaati ryhmän sekä yksilöiden tarpeiden arviointia ja tuntemusta. Tämän lisäksi täytyi koko ajan soveltaa yhteen liikunta- ja kielellisen osiot.

Puheen oppimista voi tukea liittämällä liikkeisiin äänet ja sanat, joten eri rytmeillä tehtäviä taputuksia ja rytmisä liikkumista harjoiteltiin lasten kanssa useampi kerta. Harjoituksin oli liitetty jonkin verran ongelmaratkaisu- ja luovia tehtäviä. Lapset suunnittelivat ja pohdiskelivat asioita itse sekä keksivät hyviä ratkaisuja ilman, että aikuinen olisi voinut määrännyt heitä. Harjoituksiin sisältyi myös eritasoisia muistiharjoituksia, kuten tilanhahmotusharjoitus, joilla tuettiin kielellisen osuuden kuuluvaa muistiharjoitusta. Sosiaaliset taidot ja yhdessä toimiminen auttoivat lapsia sekä keksimään yhteisiä tarinoita että selviytymään rakennuspuuhissa. Har-

joitukset toteutettiin aina ryhmässä, joten tilaisuuksia, joissa harjoitettiin yhteistyötaitoja, oli ollut paljon.

Ryhmätyöskentely oli hyvin sujuva koko tämän pitkän prosessin ajan. Lapset huomasivat heti alusta, että meitä yhdistää yksi tärkeä asia: venäjän kieli. Tämä oli meidän ”juttu”. Tunsin saaneeni positiivista palautetta silloin kun lapset kyselevät seuraavaa tapaamiskertaa innokkaasti. Ryhmän ilmapiiri oli avoin, ystävällinen ja kannustava. Lapset osasivat arvostella omia ja toisten töitä ja mielipiteitä.

Kesällä ja syksyllä viimeistelin BU – RA – TI – NO kirjani ja pyysin venäjänkielisiä työntekijöiltä palautetta kirjan sisällöstä.

Uskon, että jo pelkästään tarjoamalla lapsille mahdollisuuden uuden oppimiseen tapahtui kasvua. Tällä perustelen lasten venäjän kielen taitojen kehittymistavoitteen onnistunutta toteutumista.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön aiheen valinta oli minulle helppo ja selkeä. Tiesin alusta lähtien, että se liittyisi lapsiin ja tavalla tai toisella maahanmuuttajalapsiin. Olen itse maahanmuuttaja ja olen työskentelyt Lahdessa lähes kymmenen vuotta maahanmuuttajalasten parissa. Olen huomannut suuria eroja lapsen oman äidinkielen tukemisessa päiväkodeissa. On päiväkoteja, joissa ei ole yhtään äidinkieltään venäjä puhuvaa työntekijää. Toisissa on venäjänkielisiä työllistämistuella palkattuja henkilöitä tai työharjoittelijoita.

Kesällä 2005 Lahden kaupunki palkkasi kuusi äidinkieliavustajaa, kolme heistä oli arabiankielistä ja kolme venäjänkielistä. He sijoittuvat aina siihen päiväkotiin, jossa on eniten kieliavustajan tarvetta ja maahanmuuttajalapsia. Jokainen heistä on käynyt vuoden kestävän työssäoppimisen koulutuksen, joka on toteutettu yhdessä Koulutuskeskus Salpauksen kanssa. Opiskelun aikana avustajat ovat käyneet läpi maahanmuuttoa ja kulttuurisia eroja, kaksikielisyyttä ja kieliavustajan paikkaa suomalaisessa päiväkodissa, mutta varsinaista pedagogista koulutusta kieliavustajilla ei ole.

Itse olen osallistunut kieliavustajien palavereihin, joiden vetäjänä on Lahden varhaiskasvatuksen MAMU - työryhmän edustaja. Keskusteluissa olen huomannut, että kielenavustajilta puuttuvat työvälineet. Ajattelin auttaa päiväkotien työntekijöitä heidän työssään lasten kanssa ja valmistaa ohjelman, jossa on yhdistetty liikuntaa ja kielenoppimista. Olen puhunut työntekijöiden kanssa ja esitellyt opinnäytetyön aiheen. Olen saanut tukea ja kannustusta omaan opinnäytetyöhöni.

Opinnäytetyö on ollut pitkä prosessi ja ajallisesti se kesti melkein vuoden. Se eli, muuttui ja kehittyi koko tämän ajan. Työni teoriaosiossa määritelen monikulttuurisuutta. Kerron maahanmuutosta, koska se koskee sekä lapsia että vanhempia. Jokainen perheen jäsen käy sopeutumisprosessinsa, toki lapsella sopeutuminen uuteen kulttuurin tapahtuu nopeammin kuin aikuisilla. Lapset oppivat kielen nopeasti ja saavat sosiaalisia kontakteja vastaanottavassa yhteiskunnassa, koska he menevät päivähoitoon ja kouluun.

Teoriaosuuden tärkeimmän osa on kappale kolme, jossa pohditaan ihmisen äidinkielen tärkeyttä. Se on paljon enemmän kuin tunteiden ja ajattelu kieli. Se liittyy lapsen sukuunsa ja maahansa. Sen avulla pystymme ilmaisemaan ajatuksemme ja tunteemme. Se on perheen yhteinen kieli ja on osa ihmisen persoonallisuutta. Sen avulla rakennetaan identiteettiä ja opitaan uusia asioita.

Opinnäytetyössä kerrotaan myös, miten kielen kehitys pääsee eteenpäin etapilta toiselle alkaen syntymähetken itkusta ja päätyen täydelliseen puhumisen taidon hallintaan. Olen tehnyt pienen tutkimustyön. Molempien kulttuurin ammatillista kirjallisuutta tutkiessa huomasin yhteyksiä ja erilaisuuksia suomalaisten ja venäläisten lasten kielellisessä kehityksessä. En ollut alkuperin ajattelut tarkastella kieliä, mutta myöhemmin muutin suunnitelman. Päätin tehdä uudenlaisen analysoinnin, joiden tuloksena syntyi Taulukko 1. Käsittelen liikunnan mahdollisuuksia lapsen kielellisessä kehittämisessä.

Lopussa kerron äidinkieliavustajan työn tavoitteista ja tarkoituksesta. Vielä tänäkin päivänä lapsen äidinkielen tukeminen saattaa jäädä päiväkodin suunnitelmiin. Kieliavustajat joutuvat tekemään kaikki muut ryhmänavustajalle kuuluvat tehtä-

vät. Silloin heidän suorat tehtävänsä sivutetaan. Tämä turhauttaa työntekijöitä ja eikä palvele maahanmuuttajalapsia.

Opinnäytetyöni asetti minulle vaativan, mutta mieluisan haasteen. Lukemani kirjallisuus vahvisti omaa näkemystä maahanmuuttoon liittyvistä asioista. Samalla se vahvisti minun oman ammatillista osaamistaan päiväkotityöskentelyssä. Mielestäni onnistuin hyvin yhdistämään teoriaosan ja kirjan BU – RA – TI – NO, koska opinnäytetyön tavoitteena olikin yhdistää toiminnallinen osaamiseni ja teoreettinen tietämykseni kokonaisuudeksi. Työssäni näkyy, miten teoriaosa tukee ja toimii viitekehityksenä toiminnalliselle osiolla.

Opinnäytetyöni tekeminen antoi minulle mahdollisuuksia käyttää omia vahvuuksiani, kiinnostustani sekä luovaa toimintaa. Ajattelin, että turha tehdä koko materiaaliosaa itse. On olemassa oppaita, jotka sisältävät paljon hyviä ja uusia ajatuksia maahanmuuttajalapsen äidinkielen tukemiseen. Siksi päädyin ratkaisuun, että keräsin osan materiaalista valmiista oppaista, osan tuotin itse. Materiaalin kokoaminen yllätti laajuudellaan ja laadullaan. Suunnitteluvaiheessa karsiminen vei paljon aikaa, kun piti valita parhaat ja BU – RA – TI – NOon sopivat aineistot.

Työn valmistelu oli mielekästä, kun en ollut sidottu johonkin tietyn malliin. Toisaalta tuntui, että kävin kaikki opinnäytetyön prosessit läpi itseni kanssa. Tästä syystä jouduin tekemään itsenäisiä päätöksiä ja valintoja, jotka aina eivät olleet helppoja.

Työn kaksikielisyys toi omia vaikeuksia. Koko ajan toimin kahdella kielellä, käänsin suomen kieleltä venäjäksi ja venäjää suomeksi. Tämä oli aikaa vievää toimintaa, mutta opettavaista.

Työn yhtenä tavoitteena oli myös lapsen kielellisen kehittymisentietoisuuden lisääminen. Teoriatiedot ovat vahvistaneet omia arvoja ja näkemyksiä sekä antaneet oikeaa suuntaa omassa arkipäivän työssä. Olen saanut käyttöön paljon ideoita ja rohkeutta puhua lapsen äidinkielen tukemisesta.

BU – RA – TI – NO - kirja on valmistettu aikuisten käyttöön, mutta se on suunnattu lapsille. Kirjan valmistelussa halusin, että siitä tulisi houkuttelevan näköinen, helposti ymmärrettävä ja toteutettava niillekin ihmisille, jotka eivät ole työs-

kennelleet lasten kanssa aikaisemmin, mutta ovat kiinnostuneet tällaisesta työstä. Ajattelen, että kaikki kirjan käyttäjät eivät lue työn teoriaosuutta, ja siksi olen halunnut tuoda tavoitteet esille myös kirjassani. Olenkin tehnyt sellaisen ratkaisun, että ennen liikunta ja kielellisiä tehtäviä kirjassani näkyy teoriaa kappaleissa kolme, neljä ja viisi käsittelyt asiat. Uskallan suositella kirjaa kokeiltavaksi kaikille maahanmuuttajalasten kanssa työskenteleville.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea ja kehittää venäjäkielisen lapsen omaa kieltä. Kuinka äidinkieli on kehittynyt, jää näkemättä tässä työssä. Jossain laadullisessa tutkimuksessa voisi tutkia, miten kirja BU – RA – TI – NO vaikuttaa alakouluikäisen lapsen venäjän kielelliseen kehitykseen.

LÄHDELUETTELO

Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat - matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Sairaanhoidtajien koulutussäätiö, Helsinki.

Broman, M-L., Paananen, J., Seppälä, S., Stranius, M. & Ylijärvi, S. 2006. Eri kieli- ja kulttuuritaustaiset lapset ja aikuiset lahden kaupungin varhaiskasvatuksessa [verkkodokumentti]. [viitattu 25.10.2006]. Saatavissa <http://www.lahti.fi/sosiaali- ja terveyspalvelut/ päivähoito ja esiopetus>.

Dufva, H.1999. Kieli, mieli ja konteksti: Psykolingvistiksestä tutkimuksesta dialogiseen kielen psykologiaan. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.)1999. Kielenoppimisen kysymyksiä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Fakta. 2001. Faktum, Helsinki.

Huisman, T. & Nissinen, A. 2005. Oppiminen, oppimistyylit ja liikunta. Teoksessa Rintala, P., Ahonen, T., Cantell, M. & Nissinen, A. (toim.) Liiku ja opi. Opetus 2000. PS-kustannus, Jyväskylä.

Ikonen, O. 2001. Oppimisvalmiudet ja opetus. Kolmas painos. Opetus 2000. PS-kustannus, Jyväskylä.

Karvinen, J., Hiltunen, P. & Jääskeläinen, L. 1991. Lapsi ja urheilu. Otava, Helsinki.

Karvonen, P. 2002. Hyppää pois! 2.painos. Tammi, Tampere.

Koljonen, M. 2005. Psykomotorisen harjaannuttamisen mahdollisuudet. Teoksessa Rintala, P., Ahonen, T., Cantell, M. & Nissinen, A. (toim.) Liiku ja opi. Opetus 2000. PS-kustannus, Jyväskylä.

Kosonen, L. 1994. Vietnamilainen oppilas kahden kulttuurin välissä. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Gaudeamus, Helsinki.

Козак О. Н. 1999. Большая книга игр для детей от 3 до 7 лет. Союз, Санкт-Петербург.

Kupiainen, J. 1994. Kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Hilasvuori, T. & Mikko-la, A. (toim.) Monikulttuurinen koulu ja opetus. Vantaan täydennyskoulutuslaitos, Helsinki.

Lahden kaupungin maahanmuuttajien kotouttamisohjelma. 1999. Lahden kaupungin hallitus 20.12.1999/109§ [viitattu 25.9.2006]. Saatavissa:

<http://www.lahti.fi/sosiaali- ja terveystalvet/maahanmuuttajat>

Lahden kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2006. Sivistyslautakunta 33§

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta: 493/1999.

Lepola, O. 2000. Ulkomaalaisesta suomalaiseksi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.

Liebkind, K. (toim.) 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Gaudeamus, Helsinki.

Liebkind, K. (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Gaudeamus, Helsinki.

Lyytinen, P. 2003. Kielen kehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. 2. painos. Opetus 2000. PS-kustannus, Jyväskylä.

Maahanmuuttajalasten päivähoito. 1995. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1995:13.

Meriläinen, A-K. 2002. Äidinkielen merkityksestä [verkkodokumentti]. Turku. [viitattu 30.10.2006]. Saatavissa:
<http://www.mopedkoulu.fi/opetus/seminaari2.html>

Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajaksi. Maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turun yliopisto, Turku.

Moser, T. & Wenger, J. 2005. Kieli ja liike: liikunnan mahdollisuudet kielen kehityksen tukemisessa. Teoksessa Rintala, P., Ahonen, M., Cantell, M. & Nissinen, A. (toim.) Liiku ja opi. Opetus 2000. PS -kustannus, Jyväskylä.

Mäkelä, T. 1993. Pakolaisperheiden ja päivähoiton kohtaaminen. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 1993:14.

Pitkänen, M & Jaakkola, A. (toim.) 1997. Inkerinsuomalaiset kunnassa. Suomen kuntaliitto, Helsinki.

Pitkänen, P. (toim.) 1997. Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Edita, Helsinki.

Протасова Е. Ю. 1996 Русский язык и дети. Издание Форума русскоязычного населения Финляндии, Хельсинки.

Протасова Е.Ю. 1998. Дети и языки. Организация жизнедеятельности детей в двуязычном детском саду. Центр инноваций в педагогике, Москва.

Pulli, E. 2001. Opi liikkuen, liiku leikkien. Liikunta esiopetukseen. Tammi, Helsinki.

Puusaari, H. 1997. Kulttuurinmuutos koettelee mahanmuuttajaa: psykososiaalinen kohtaaminen. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Edita, Helsinki.

Sajavaara, K. 1999. Toisen kielen oppiminen. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.) Kielenoppimisen kysymyksiä. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Tolonen, K. 2001. Lapsen varhaisen kielenkehityksen tukeminen. Teoksessa Helenius, A, Karila, K, Munter, H, Mäntynen, P & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. WSOY, Helsinki.

Vasu: varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, toinen tarkistettu painos. 2005. STAKES. [viitattu 1.10.2006]. Saatavissa: <http://vartua.stakes.fi>

Virolainen, H. & Ahonen, T. 2004. Motoriikka. Teoksessa Siiskonen, T., Aro, T., Ahonen, T. & Ketonen, R. Joko se puhuu? 2. painos. Opetus 2000. PS-kustannus, Jyväskylä.

Viskari, T. 2001. Äidinkielen sanakäänteet. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. WSOY, Helsinki.

Wahlström, R. 1997. Kohti suvaitsevuuutta. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Edita, Helsinki.

ARVOISAT VANHEMMAT!

Olen sosionomi (AMK) - opiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta ja teen opintoihin kuuluva opinnäytetyötä.

Tarkoituksena on valmista venäjäkielisten lasten kansaa päiväkodeissa työskenteleville kirjapaketti, joka toimii työvälineenä äidinkielen tukemisessa.

Opinnäytetyön aikana toteutetaan kymmenen toimintatuokiota teidän lasten kanssa ajalla tammi - kesäkuu 2006. Silloin harjoitteleminen lasten kanssa kehontuntemusta ja syvennymme venäjänkielen oppimiseen.

Pyydän lupaanne lapsenne osallistumiseksi tuokioihin.

Haluaisin käyttää muutamaa valokuvaa lapsesta liikunta- ja kielituokioissa opinnäytetyössäni. Muut lapsen tiedot ei tule näkyviin opinnäytetyössäni.

Lisätietoja halutessanne voitte ottaa yhteyttä opinnäytetyön ohjaavan opettajaan Leena Nietosvuoren

puh.040 538 9980

Terveisin

Leena Vienonen

puh.050 340 8759